

Вікторія Ревенко

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Соціально-економічні зміни в сучасній Україні зумовлюють необхідність реформування системи вищої освіти, що спрямовується у першу чергу на більш якісну професійну підготовку майбутнього вчителя. Традиційна система освіти, спрямована на передачу майбутньому фахівцеві професійних знань, вмінь та навичок, вже не є перспективною. Тому існує нагальна потреба у впровадженні нової парадигми освіти, що ставить за мету підготовку фахівця не тільки з певними професійними характеристиками, але й способом мислення, інтелектуальним розвитком, творчими, комунікативними здібностями та рівнем культури. Особливого значення ці якості набувають для майбутніх учителів-словесників. Пріоритетним напрямом модернізації системи вищої педагогічної освіти є впровадження сучасних освітніх технологій, зокрема інтерактивних, що виводять професійну підготовку майбутнього вчителя на якісно новий рівень. Але проблема застосування в навчально-виховному процесі інтерактивних технологій, зокрема в підготовці майбутніх учителів-словесників, вчителів іноземних мов потребує подальшого вивчення.

Різні аспекти професійної підготовки вчителя перебувають у колі наукових досліджень О.О. Абдулліної, А.М. Алексюка, І.М. Богданової, О.А. Дубасенюк, І.А. Зязюна, О.Г. Мороз, А.В. Мудрика, С.О. Сисоєвої, В.О. Сластьоніна, Г.В. Троцько та ін. Професійна підготовка майбутнього вчителя іноземних мов розглядається в працях І. Зимньої, Ю.І. Пассова, С.Ю. Ніколаєвої, А.Л. Бердичевського та ін. Застосуванню інтерактивних технологій у навчальному процесі середньої та вищої школи присвячені дослідження О.Л. Глотова, С.М. Гончарова, Л.В. Пироженко О.І. Пометун, Г.П. П'ятакової.

Мета нашої статті – визначити роль інтерактивних технологій у формуванні іншомовної комунікативної компетенції майбутніх учителів іноземних мов як складової їхньої професійної підготовки.

У педагогічному енциклопедичному словнику Б.М. Бім-Бада професійна підготовка визначається як система професійного навчання, що має за мету прискорене набуття тими, хто навчається, навичок, що необхідні для виконання певної роботи, групи робіт [6, 223]. Дане визначення відображає традиційний підхід до трактування даного поняття. Але згідно сучасних тенденцій підготовку спеціалістів розглядають як процес формування професійної компетентності.

Проведений нами аналіз науково-педагогічної літератури показав на-

явність декількох варіантів визначення поняття «професійна компетентність майбутнього вчителя». Наведемо деякі з них:

- професійна компетентність вчителя – це знання предмета, методики його викладання, педагогіки і психології [7];
- професійна компетентність учителя є інтегративним особистісним утворенням на засадах теоретичних знань, практичних умінь, значущих особистісних якостей та досвіду, що зумовлюють готовність учителя до виконання педагогічної діяльності та забезпечують високий рівень її самоорганізації [4];
- професійно-педагогічна компетентність – це сукупність умінь майбутнього педагога особливим способом структурувати наукові та практичні знання з метою ефективного вирішення професійних завдань [3].

Ми поділяємо точку зору В.В. Баркасі [1], яка визначає професійну компетентність майбутнього вчителя як інтегральне утворення особистості, що включає сукупність когнітивно-технологічного, соціального, полікультурного, аутопсихологічного та персонального компонентів, необхідних для успішного здійснення педагогічної діяльності з урахуванням специфіки предмета, що викладається. На нашу думку, у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов основний акцент повинен ставитися на формуванні іншомовної комунікативної компетенції, вмінні займати активну позицію в процесі навчання, проявляти творчий підхід до розв'язання навчальних завдань.

Взявши за основу компонентний склад, критерії та показники професійної компетентності вчителя, запропоновані В.В. Баркасі, ми виділяємо такі критерії та показники професійної компетентності майбутнього вчителя іноземних мов:

1. Когнітивно-технологічний компонент:
    - рівень сформованості іншомовної комунікативної компетенції;
    - наявність психолого-педагогічних знань та знань з методики викладання іноземних мов.
  2. Соціальний компонент:
    - розуміння значущості обраної професії;
    - соціальна активність (спілкування, поведінка, громадянська відповідальність).
  3. Полікультурний компонент
    - усвідомлення себе як носія національних цінностей;
    - повага до культури, мови різних націй.
  - Аутопсихологічний компонент:
    - мотивація досягнення компетентності;
    - рівень професійної самосвідомості;
    - емоційна гнучкість;
    - особистісні якості (психологічна стійкість, стриманість, витримка).
-

5. Персональний компонент

- наявність професійних якостей (педагогічний такт, відповідальність, врівноваженість, гуманістичність, інтерес до професії, комунікативність та ін.).

Згідно сучасних вимог до теоретичної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови [5, 13], педагог повинен знати і розуміти основні етапи розвитку методики навчання іноземних мов; основи теорії формування комунікативної компетенції учнів, яка складається з мовленнєвої, мовної, соціокультурної, соціолінгвістичної, країнознавчої, навчальної, стратегічної та дискурсивної компетенції. Практична підготовка майбутнього вчителя іноземної мови спрямована на формування вміння реалізовувати комунікативно-навчальну, виховну, розвиваючу, освітню, гностичну, конструктивно-плануючу, організаторську функції.

Застосування інтерактивних технологій дозволяє подолати такі протиріччя між навчанням та майбутньої професійною діяльністю вчителя [2, 11]:

1. Між абстрактним характером предмету навчальної діяльності (тексти, знаки, знакові системи) та реальним характером предмету майбутньої професійної діяльності, де знання не надаються у чистому вигляді, а задані в контексті виробничих процесів та ситуацій. Під час інтерактивного навчання це протиріччя можна подолати за допомогою ділових, рольових ігор. У них відтворюється предметний та соціальний зміст майбутньої професійної діяльності студента.

2. Між системним використанням знань та «рознесеністю» їхнього засвоєння по багатьом навчальним дисциплінам. У процесі виконання інтерактивних вправ, особливо рольових та ділових ігор, студенти використовують на практиці знання з теорії дисципліни, фахової методики, психології, педагогіки.

3. Між залученням у процес роботи всієї особистості спеціаліста та його психічних функцій та опорою у традиційному навчанні головним чином на процеси сприйняття, уваги та пам'яті. Під час інтерактивного навчання відбувається активізація великої кількості психічних функцій студентів – пам'яті, уваги, мислення, мовлення. Тут доречним є кредо інтерактивного навчання [8, 14]:

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю.

Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти.

Коли я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти.

Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок.

Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром.

4. Між індивідуальним характером навчальної роботи студента та колективним характером професійної праці, що передбачає обмін його продуктами, взаємодію та спілкування спеціалістів, особистий внесок кожного для досягнення спільної мети. При інтерактивному навчанні це про-

тиріччя долається під час групової роботи при виконанні спільного завдання.

5. Між пасивною позицією студента при традиційному навчанні та ініціативною позицією – у предметному та соціальному розумінні – позицією спеціаліста. Інтерактивне навчання передбачає тільки активну позицію учасників.

Ми вважаємо, що використання сучасних інтерактивних технологій навчання сприяє формуванню іншомовної комунікативної компетенції, а значить, вдосконалює професійну підготовку майбутніх учителів.

Одним з показників іншомовної комунікативної компетенції майбутнього вчителя іноземних мов є комунікативні вміння. Вони включають вміння вступати в діалог, вести дискусію, аргументувати, відстоювати свою думку. Інтерактивні технології якнайкраще сприяють розвитку вищезгаданих вмінь завдяки наявності активної взаємодії між студентами та колективному характеру співпраці. Досвід показує, що групова форма організації навчання на практичних заняттях з англійської мови має безліч переваг, оскільки розвиває здатність до спілкування, забезпечує найкращі умови для розвитку вміння говорити, сприяє зростанню мотивації до навчання, зміцнює міжособистісні відносини в колективі.

У нашій практиці викладання іноземних мов у вищому навчальному закладі освіти ми застосовуємо різноманітні інтерактивні методи: «мозковий штурм», «ажурна пилка», метод незакінчених речень, дискусії, рольові та ділові ігри. Наш досвід свідчить про те, що ці та інші інтерактивні методи сприяють розвитку комунікативної компетенції майбутніх учителів іноземної мови. Беручи участь у рольових, ділових іграх, дискусіях, їхні учасники обмінюються думками, розв'язують проблемні ситуації іноземною мовою. При цьому інтерактивні методи допомагають сформуванню в студентів необхідні мовленнєві вміння та навички, сприяють розвитку творчих здібностей, забезпечують активну позицію кожного учасника.

Наведемо приклади використання окремих інтерактивних технологій, що використовуються нами на практичних заняттях з англійської мови при вивченні теми «Вибір професії» та спрямовані на формування комунікативних умінь майбутніх учителів.

Рольова гра «Батьківські збори»

Мета: активізація діалогічного мовлення в заданій ситуації за підтемою «Професія вчителя».

Хід та правила гри: Уявіть, що ви знаходитесь на батьківських зборах та обговорюєте проблему шкільної дисципліни. Серед вас є матір, яка впевнена, що у дітей не повинна бути дуже сувора дисципліна в школі; батько, який дотримується протилежної думки; ще один батько, що звинувачує вчителів за проблеми з дисципліною своїх дітей; бабуся, що шкодить вихованню своїх онуків через свою поступливість та деякі інші учасники. В основі рольової гри лежить метод незакінчених речень. Роль викладача

полягає в формулюванні незакінченого речення та в спонуканні студентів до висловлення їхньої точки зору. Наприклад: «Я вважаю, що дисципліна повинна...», «Я не можу з вами погодитися, тому що...».

Групова дискусія «Професія вчителя: чи затребувана вона сьогодні?»

Мета: активізація діалогічного мовлення в заданій ситуації за темою «Професія вчителя».

Питання, що пропонуються студентам для обговорення:

1. Чому ви обрали професію вчителя з-поміж безлічі інших професій?
2. Які якості характеризують вчителя-професіонала?
3. Професіоналами народжуються чи стають?
4. Чи є популярною сьогодні професія вчителя?

Беручи участь у цих та інших інтерактивних вправах, студенти працюють над формуванням та активізацією лексичних, граматичних, мовленнєвих навичок, вчать вільніше висловлюватися на запропоновані теми, критично мислити, розвивають аналітичні здібності, виховують творче ставлення до майбутньої професійної діяльності.

Як показує наш досвід викладання іноземної мови, використання сучасних інтерактивних методів у процесі професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов суттєво вдосконалює процес формування іншомовної комунікативної компетенції, сприяє більш ефективному та результативному засвоєнню професійних знань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баркасі В.В. Формування професійної компетентності в майбутніх учителів іноземних мов: автореф. дис. на здобуття наук.ступеня канд. пед. наук: спец.13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В.В. Баркасі. – О., 2004. – 21 с.
  2. Вербицкий А.А. Познавательная активность личности в обучении // Активность личности в обучении (психолого-педагогический аспект). Сб.науч.трудов. – М.: НИИВШ, 1986. – С. 5–20.
  3. Дубасенюк О.А. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної професії: монографія / Дубасенюк О.А., Семенюк Т.В., Антонова О.Є. – Житомир: Житомирський держ. пед. ун-т, 2003. – 192 с.
  4. Карпова Л.Г. Формування професійної компетентності вчителя загальноосвітньої школи: автореф. дис.на здобуття наук.ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / Л.Г. Карпова. – Х., 2004. – 20 с.
  5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / [О.Б. Бігич, Н.О. Бражник, С.В. Гапонова та ін.]; під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – [2-е вид.]. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
-

6. Педагогический энциклопедический словарь / [сост. Бим-Бад Б.М.]. – М., 2002. – 528 с.
7. Педагогічна майстерність: Підручник / [Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф., Мирошник О.Г., Семиченко В.А.]; за ред. І.А. Зязюна. – 3-тє вид., допов. і переробл. – К.: СПД Богданова А.М., 2008. – 376 с.
8. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.